

Satversmes tiesa par neatbilstošu Satversmesi atzīst normu, kas neparedz iespēju piešķirt kompensāciju par mežsaimnieciskās darbības ierobežojuma noteikšanu nekustamā īpašuma likumīgajam valdītājam

2012. gada 7. jūnijā Satversmes tiesa ir pieņēmusi spriedumu lietā Nr. 2011-19-01 „Par likuma „Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos” 6. panta otrās daļas 4. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 105. pantam”.

*Par tiesībām saņemt kompensāciju
par nekustamā īpašuma lietošanai noteikto ierobežojumu*

Apstrīdētā norma

Likuma „Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos” (turpmāk – Kompensāciju likums) 6. panta otrās daļas 4. punktā ir noteikts, ka atlīdzību par mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem piešķir, ievērojot šā likuma 5. panta pirmajā daļā minēto nosacījumu, ja mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi ir noteikti pēc tam, kad: [...] pamatojoties uz tiesisku darījumu, īpašuma tiesības uz zemi nostiprinātas zemesgrāmatā.

Lietas fakti

Pieteikuma iesniedzēja – Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta, tiesvedībā atrodas lieta, kurā persona lūdz tai piešķirt kompensāciju sakarā ar to, ka viņas īpašumā izveidots mikroliegums īpaši aizsargājamai sugai – melnajam stārķim. Pamatojoties uz apstrīdēto normu, pirmās instances tiesa un apgabaltiesa ir noraidīja personas pieteikumu, jo ierobežojums nekustamajam īpašumam noteikts brīdī, kad persona nekustamo īpašumu bija ieguvusi uz tiesiska darījuma pamata, taču savas īpašuma tiesības vēl nebija nostiprinājuši zemesgrāmatā.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētajā normā iekļautajam tiesiskajam regulējumam, kas no kompensācijas saņēmēju loka izslēdz personas, kuras pirms mežsaimnieciskās darbības ierobežojuma noteikšanas nekustamo īpašumu ieguvušas uz tiesiska darījuma pamata, bet īpašuma tiesības zemesgrāmatā nostiprinājušas pēc lieguma noteikšanas, nav leģitīma mērķa.

Lai tiktu sasniegts likuma mērķis, pēc Pieteikuma iesniedzēja ieskata, valstij būtu jāpievērš uzmanība nevis nostiprinājuma datumam zemesgrāmatā, bet gan tam, kad persona ieguvusi tiesības uz zemi par noteiktu vērtību, proti, kad ir noslēgts tiesisks darījums.

Tiesas secinājumi un lēmums

Par Satversmes 105. pantā nostiprināto īpašuma tiesību tvērumu

Satversmes tiesa atzina, ka nosakot mežsaimnieciskās darbības liegumu nekustamajam īpašumam, tiek ierobežotas tā īpašnieka tiesības uz īpašumu. Atlīdzība Kompensāciju likuma izpratnē ir maksājums no valsts vai pašvaldības budžeta. Tā kompensē zaudēto mantisko labumu, kuru zemes īpašnieks neiegūst tāpēc, ka saskaņā ar normatīvajiem aktiem teritorijai ir noteikta īpaša aizsardzība un ar to saistīti saimnieciskās darbības ierobežojumi. Tā kā atlīdzībai ir ekonomiska vērtība, tiesības to prasīt par ierobežojuma noteikšanu ir mantiska rakstura tiesības. Tādējādi atlīdzība par mežsaimnieciskās darbības ierobežojumu ietilpst Satversmes 105. pantā minētā jēdziena „īpašums” saturā [9.2].

Par personu loku, kurām personām ir tiesības saņemt kompensāciju par zemes gabalam noteikto mežsaimnieciskās darbības ierobežojumu

Satversmes tiesa norādīja, ka īpašuma reģistrācija zemesgrāmatā prasa zināmu laiku. Nekustamā īpašuma iegādes brīdis nesakrīt ar brīdi, kad īpašuma tiesības tiek reģistrētas zemesgrāmatā. Tādējādi, nosakot mežsaimnieciskās darbības ierobežojumu laika posmā starp tiesiska darījuma noslēgšanu un īpašuma tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā, personai tiek būtiski apgrūtināta iespēja izlietot tai no tiesiska darījuma izrietošās tiesības. Turklāt mežsaimnieciskās darbības ierobežojums ietekmē nekustamā īpašuma vērtību. Līdz ar to apstrīdētā norma ierobežo tiesības saņemt atlīdzību par nekustamā īpašuma vērtības samazinājumu personām, kuras nekustamo īpašumu ieguvušas uz tiesiska darījuma pamata, bet nav reģistrējušas īpašuma tiesības zemesgrāmatā pirms mežsaimnieciskās darbības ierobežojuma noteikšanas [10].

Par apstrīdētās normas atbilstību vienlīdzības principam

Satversmes tiesa atzina, ka par Kompensāciju likuma 6. panta otrajā daļā norādītās personu grupas vienojošo kritēriju ir atzīstams tas, ka mežsaimnieciskās darbības ierobežojuma noteikšanas gadījumā visām šīm personām ir tiesības saņemt kompensāciju. Lai arī Kompensāciju likuma 6. panta otrajā daļā norādītie nekustamā īpašuma iegūšanas tiesiskie pamati ir dažādi, visām šajā tiesību normā minētajām personu grupām tiek piemērots vispārīgais kompensācijas piešķiršanas nosacījums – tiesības saņemt kompensāciju ir zemes īpašniekam, kura īpašuma tiesības uz zemi nostiprinātas zemesgrāmatā. Tādējādi visas Kompensāciju likuma 6. panta otrajā daļā minētās personas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos [12].

Tiesas ieskatā, apstrīdētajā normā minētajām personām par papildu nosacījumu kompensācijas saņemšanai ir noteikts brīdis, kad īpašuma tiesības tiek nostiprinātas zemesgrāmatā, proti, brīdis pirms mežsaimnieciskās darbības ierobežojuma noteikšanas. Līdz ar to apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi pret personu grupām, kuras atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos [13].

Par ierobežojuma leģitīmo mērķi

Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētajā normā ietvertā atšķirīgā attieksme, paredzot pienākumu reģistrēt zemesgrāmatā tiesiska darījuma rezultātā iegūtās īpašuma tiesības jau pirms mežsaimnieciskās darbības ierobežojuma noteikšanas, stiprina zemesgrāmatu publisko ticamību,

veicina tiesisko noteiktību valstī un ļauj nepārprotami identificēt īpašumu un tā robežas, kā arī personu, kurai ir tiesības saņemt kompensāciju par mežsaimnieciskās darbības ierobežojumu. No tā izriet, ka apstrīdētajā normā noteiktās atšķirīgās attieksmes leģitīmais mērķis ir tiesiskās noteiktības veicināšana un līdz ar to arī citu cilvēku interešu aizsardzība [15].

Tiesa secināja, ka, nostiprinot īpašuma tiesības zemesgrāmatā, tiek panākts tas, ka mežsaimnieciskās darbības ierobežojuma noteikšanas gadījumā valsts var precīzi identificēt personu, kura ieguvusi īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu. Tādējādi valsts var izmaksāt kompensāciju personai, kura atzīstama par nekustamā īpašuma īpašnieku. Līdz ar to likumdevēja izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai [17].

Par mazāk ierobežojošiem līdzekļiem leģitīmā mērķa sasniegšanai

Satversmes tiesa norādīja, ka likumdevējs nav apzinājis visu to personu loku, kurām ir ierobežotas īpašuma tiesības un kuras tādēļ cieš zaudējumus. Liedzot kompensāciju par mežsaimnieciskās darbības ierobežojumu personai, kura uz tiesiska darījuma pamata ir nekustamā īpašuma ieguvējs un šo īpašumu valda lieguma noteikšanas brīdī, valsts nesasniedz kompensācijas mērķi – atlīdzināt zaudējumus personai, kura tos cieš sakarā ar ierobežojumu. Tiesa atzina, ka apstrīdētā norma nenodrošina tiesību uz īpašumu aizsardzību tām personām, kuras nekustamo īpašumu likumīgi valda, lai gan savas īpašuma tiesības dažādu iemeslu dēļ nav nostiprinājušas zemesgrāmatā [18.3].

Satversmes tiesa atzina, ka likumdevēja izraudzītais līdzeklis nenodrošina to personu tiesību aizsardzību, kuras mežsaimnieciskās darbības ierobežojuma noteikšanas rezultātā cieš zaudējumus. Līdz ar to prasība nostiprināt īpašuma tiesības zemesgrāmatā pirms mežsaimnieciskās darbības ierobežojuma noteikšanas nav uzskatāma par tādu līdzekli, ar kuru personas tiesības tiek ierobežotas saudzējoši. Par saudzējošu līdzekli personas tiesību ierobežošanai, savukārt, ir atzīstama prasība nostiprināt īpašuma tiesības zemesgrāmatā pirms kompensācijas saņemšanas, t.i. pēc mežsaimnieciskās darbības ierobežojuma noteikšanas [18.4].

Satversmes tiesa norādīja, ka attiecībā uz personām, kuras ieguvušas zemi uz tiesiska darījuma pamata, taču savas īpašuma tiesības zemesgrāmatā nostiprinājušas pēc mežsaimnieciskās darbības ierobežojuma noteikšanas, apstrīdētās normas leģitīmo mērķi var sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem. Līdz ar to apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam [18.4].

Satversmes tiesa atzina likuma „Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos” 6. panta otrās daļas 4. punktu, ciktāl tas paredz nosacījumu, ka īpašuma tiesībām jābūt reģistrētām zemesgrāmatā pirms mežsaimnieciskās darbības ierobežojuma noteikšanas, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Par brīdi, ar kuru apstrīdētā norma zaudē spēku

Satversmes tiesa atzina apstrīdēto normu par spēku zaudējušu no tās pieņemšanas brīža attiecībā uz pieteicēju administratīvajā lietā un citām personām, kas savu ar apstrīdēto normu aizskarto pamattiesību aizsardzības labad ir vērsušās tiesā [20].

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams, tas stājas spēkā tā publicēšanas dienā. Sprieduma teksts ir pieejams arī Satversmes tiesas mājas lapā.

Relīze sagatavota ar mērķi veicināt izpratni par Satversmes tiesā izskatāmajām lietām. Tā nav uzskatāma par nolēmuma daļu un nav saistoša Satversmes tiesai. Spriedumi, lēmumi un cita informācija par Satversmes tiesu atrodama tiesas mājas lapā www.satv.tiesa.gov.lv.

Satversmes tiesa
tiesa@satv.tiesa.gov.lv
67210274